

Ummæli av «Læknabók á sjógvi og landi» eftir H. D. Joensen

Læknabókin — eitt megnarverk

Nú um dagarnar er komin út «Læknabók á sjógvi og landi» eftir H. D. Joensen, fyrrverandi landslækna. — Í formælinum sigur høvundurin sjálvur, at hetta ikki er lærubók burturav, men eisini bók at leita sær ráð í.

Sum heitið á bókini sigur, er hon ætlað brúkt bæði á sjógvi og á landi. Hon er vigd teimum, sum sigla tann fria knørr, og er av Føroya Landsstýri góðkend at verða nýtt í undirvisingini á føroysku sjómanskúlanum og sum læknabók umboð á føroyskum skipum — høvundurin hevur verið lærari á Føroya Sjómannsskúla í ein mansaldur.

Bókin er stór, umleið 1000 blaðsíður og er í tveimum bindum. Eftir formæli, har høvundurin m.a. takkar ymiskum, sum hava verið sær til hjálpar á ein ella annan hátt, kemur eitt sera týðuligt yvirleit yvir innihaldið í bókunum. Lat meg beinanvegin siga, at bókini ella bókurnar enda við einum index — ella, sum høvundurin kallar tað, stíli, har øll heiti, sum verða nevnd í bókini, eru skrivað. Eftir tí sum ummælarin hevur kunnað eftirkannað, tykist hesin stíllur so at siga at vera fullfíggaður og ger hetta bláa sera, sera henta.

Bókin er sum nevnt í tveimum bindum. Í fyrsta kapitli verður skrivað meira alment um mannakroppin og um umhvørvið — soleiðis at skilja, at sagt verður frá um kyknur, um okkara beinagrind, um vøddalagið, andaleiðina, blóðið, sansir, nøringslagið og kertlar o.s.fr.

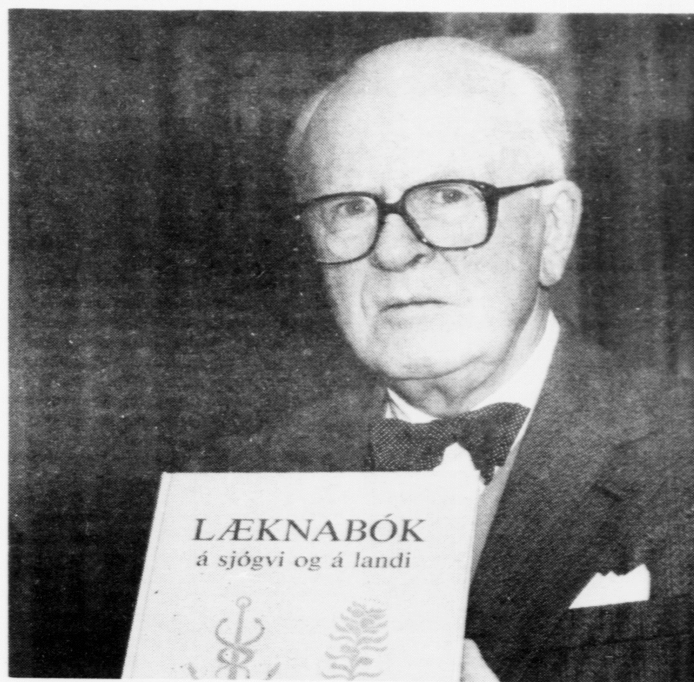
Næsta kapitilur er um sjúkuelvandi bakterier, soppar, virus, nýkar, hvussu vit verða smittað og hvussu kroppurin verjur okkum imóti hesum og hvussu vit viðgera tað við heilivági. Ikki minst leggur høvundurin dent á og eisini lag á, hvussu vit fyrbyggja móti sjúkum við t.d. at fara væl um drekkivatnið og matin.

Í teimum næstu kapitlunum verður skrivað um bráðfeingis hjálp, flyting av skaddum og rokt av sjúklingum sum heild, bæði í heitum londum og í kuldalondum, — hvussu berast skal at, tá ið fólk hava fingið lost — hvussu berast skal at við sár, blóðingar, kuldaskaðar og annað, ikki minst at nevna andahjartahjálpi, tað sum vanliga millum manna verður rópt fyrstahjálpi til livleys.

Í bind II verður sagt nágreinilgari frá um hvørja sjúku sær og hvar ella hvørji gøgn, sjúkan rakar. Sjúkurnar eru lýstar í faum og nýtum orðum eftir einum fóstum sniði: fyrst kemur um tittleikan, so um atvoldina, tinnast sjúkueyðkenni, tilslog, vónirnar, mistøk (tað er, hvør sjúka líkist hesari, so tú kanst mistaka teg), og til endans um viðgerð og fyrbyggjing. Sera snøgt sett upp.

Ikki ber til at fara út í æsir at lýsa eina so drúga bók, so eg fari frá teimum ymisku sjúkunum til myndirnar, einar 339 í tali, bæði litmyndir, svart/hvítar og strikumyndir. Myndirnar tykjast at fella væl við tí skrivaða, serliga tær einfaldu strikumyndirnar lættir um — eitt nú hvussu tú gevur heilivág, lyftir og ber ein læstaðan, ella hvussu tú leggur umvæv.

Málið er sum heild lætt og einfalt. Høvundurin hevur, sum hann eisini sigur í formælinum, lagt dent á at tikið úr gomlum, v.o.o. hvussu teir gomlu málboru seg, tá ið teimum barst sjúka ella læstur fyrri. — Men høvundurin hevur eisini nýggjorð orð. Ummælarin er ikki knøur á hesum øki, kennist við nógva av orðunum og nógvar av bendingunum, men sum flest allir føroyingar á minum aldri og yngri vant seg við at siga tað á halvbronglaðum máli, oftast úr donskum, millum okkum læknar á halvbronglaðum latini ella grikskum.

Vit kunnu so spyrja, hvussu hevur tað hepnast hjá høvundanum, hetta, at tað skuldi ikki vera lærubók burturav, men bók at leita sær ráð í bæði á sjógvi og á landi.

Tú kanst finna so at siga alt í hesi bók lættliga og skjótt við at leita í stílinum (index), finnur so fram á ta ætlaða blaðsíðuna og har er evnið týðuliga skrivað í brotum. Og eftir hvat ummælarin hevur kunnað eftirkannað, tykist hetta index nærum fullfíggað.

Samantikið má sigast at tað hevur eydnast hjá høvundanum: hann sum hevur skund fær skjóta hjálp og leiðbeining og tá so betri stundir gevast og hjá honum, sum er meira forvitin og spurin, fæst gjøllari lýsing av evninum.

Vit føroyingar bæði á sjógvi og á landi hava fingið læknabókina á okkara máli. Treyðugt so at okkurt ikki er at finnst at og kann eg ikki bara mæla fyrri at nevna hetta: í kapitlinum um livga verð-

ur Holgar Nielsen hátturin umrøddur bæði í skrift og við myndum. Hesar síðurnar átta ikki at verið við í eini annars so at siga lýtalsysari bók, tí hátturin verður ikki brúktur longur, tað verður eisini sagt í bókini, at nú verður innblástrárhátturin nýttur og stendur hann eisini fyrri í bókini. — Okkurt má skrivast um aftur um nýkur ár, — eitt nú um viðgerðir av ymsum sjúkum, tí nýggjir heilivágir verða funnir so at siga hvønn dag.

Men við hesi bók er sjálvstøðugt lagt. Tøkk til Hanus Debes Joensen, fyrrverandi landslækna og tøkk til Bókagarð við Emil Juul Thomsen, sum staðið hevur fyrri útgávu og tillukku til okkum føroyingar fyrri hetta megnarverk — sum man fara at verða ogn umboð á hvørjum føroyskum skipi og í hvørjum føroyskum heimi.

Jólini 1989
Jon á Steig

Ein føðingardagsheilsan til pápa okkara Hjørleif Waag Høgenesen á 65 ára degnum

At pápi okkara er vorðin 65 ár, er ófatiligt fyrri okkum. Tað er so stutt síðani, at vit vóru børn og sluppu at sita í bili hansara, tá hann koyrdi; — ongantíð segði hann nei.

Bilstøðina «Auto» í Klaksvík setti hann á stovn og hevði hana í nógva ár. Hann byrjaði í smáum og keypti so bilar og bussar, sum hann átti sjálvur, men sum hann læt aðrar sjaforar koyra. Hann striddist nátt sum dag. Skúlabørnini úti á Oyri hevur hann koyrt í 38 ár. Fyrr hevði hann eisini Ambulansan at koyra. Tá kongur ella drottning hava verið og vitjað, so hevur hann koyrt tey.

Men, sum tíðirnar broyttust, og tað bleiv natúrligt at øll áttu bil, fór hann yvir í handils-vinnuna, sum í dag er

hansara yrki.

Pápi hevur altíð havt hug til tónleik og sang. Í 1951 gav hann bók út «Sangløg til Sangbókina» í Emmaus, har hann hevur sitt fasta pláss. Hevur leitt sangkórið í Emmaus í nógva ár, og kom jólabandið «Jólatónar» út í 1988, og spælt til felags sang í Emmaus. Okkurt lag hevur hann eisini gjørt.

Umframt sitt dagliga yrki, er hann eisini fastur organistur í Christianskirkjuni, og hetta arbeiði gongur hann upp í av liv og sál. Hvønn sunnuna morgun kl. 8.30 fer hann oman í kirkju, og er hetta ein av hansara bestu lötum, tá hann fyllir kirkjuna av tónum frá urguni. Aftursvarið av himmalskum tónum fyllir sál hansara afturfyrri. Arliga jólakonsert hevur

Emmauskórið verið við til í mong ár.

Alt tað arbeiði, pápi ger, tað ger hann til litar, onki hálvgjørt — av sonnum ein ordans menniskja bæði úti og heima.

Vit hava nógva góð minni úr heimi okkara. Um morgunin, tá pápi vakti okkum og komu út í køkin, so var morgunmaturin klárur á borðinum. Morgunfólk hevur hann altíð verið. Morgun- og kvøldbøn var altíð biðin, og tað hava vit nógva at takka fyrri. Og so túrarnir til Hattarvikar til Keldhúsið í mammusa føðibýgd, har vit vóru hvørt summar í 3 vikur, eiga vit minni, sum ongan tíð verða gloymd, og tá tú spældi og vit sungu. Ju, barlast hava vit fingið góða, sum vit nú bera viðari til okkara

børn, sum tit elska.

Men alt hetta hevði pápi neyvan klárað, um hann ikki hevði so góða konu sum mammu okkara, Torgerd, altíð so blid og mild, altíð við tí góða orðinum og altíð klár við einum drekkamunni, hvørja tíð á degnum, tað skuldi verið.

Vit børn, svigarbørn, abba- og ommubørn, vilja takka tykkum fyrri alt tað, tit hava verið fyrri okkum hvønn tann einasta dag, og ynskja tykkum, mammu og pápa, nógva góð ár afturat og Harrans ríku signing framviri.

Hjartaliga tillukku, pápi.

Børnini